

5. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 5 лютого 2015 року № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/157-VIII> (дата звернення: 15.04.2021).

6. Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17 червня 2014 року № 1508-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1508-18> (дата звернення: 15.04.2021).

7. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 15.04.2021).

8. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/333-2014-%D1%80> (дата звернення: 15.04.2021).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-074-2-2>

ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ

Голубєва В. О.

*кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри міжнародного та європейського права
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»
м. Київ, Україна*

Голубєва А. О.

*магістр правознавства, магістр міжнародного права,
адвокат
м. Київ, Україна*

В сучасних умовах глобалізації, взаємозалежності світу, науково-технічного прогресу, проникненню технологій в різні сфери життя, освіта (в т. ч. правова) стає одним з ключових факторів розвитку/прогресу, а умови та право на освіту, розглядаються важливими умовами існування й реалізації інших прав людини (зокрема, економічних, соціальних, культурних, громадянських і політичних). В сучасних умовах неzapеречною є теза, що освіта (будь-якого рівня,

у т. ч. й вища) є невід'ємною складовою економічного і соціально-політичного розвитку, прогресу суспільства і держави, а також якості життя.

Від освіченості й освіти (рівня і напряму) людини, залежить і культура (у т. ч. правова) суспільства. Правова культура це не лише знання та розуміння права, а також і свідомі дії відповідно до його вимог. З правової культури фізичної особи складається правова культура суспільства, яка посвідчує рівень правосвідомості та правової активності суспільства, ступінь прогресивності юридичних норм і правозастосування. Правова культура будь-якого (у т. ч. українського) суспільства також є одним з показників рівня його розвитку, що перебуває у постійній динаміці і потребує планомірної, безупинної і цілеспрямованої діяльності щодо правового виховання та правової освіти. Зрештою, якість правової культури та правової освіти впливає на якість норм права і практики їх застосування.

Правовиховна робота об'єднує різноманітні форми, методи та засоби і спрямована на підвищення рівня правової культури, зміцнення професійної дисципліни та законності, піднесення правової активності особи. До класифікаційних ознак і форм правового виховання належать наступні [20, с. 61]: правова освіта (навчання); правова пропаганда [14, с. 38]; правова просвіта; правова агітація [14, с. 37]; форми правомірної соціально-активної діяльності; індивідуальна правовиховна робота; самовиховання та самоосвіта; правозастосовча (юридична) практика, у т. ч. у процесі виконання службових обов'язків [15, с. 193]. Значимо, що не вся юридична діяльність є практичною (правозастосовчою), також можна виокремити сфери юридичної науки та освіти.

Окремо слід звернути увагу на важливість питань і проблем безпосередньо пов'язаних з інституційно-правовим забезпеченням одного з основоположних прав людини – права на виховання та освіту (в т. ч. правове), як на міжнародному (всесвітньому і регіональному), так і на національному рівнях. Наприклад, основоположними міжнародними інституційними основами означеної сфери стало заснування у 1988 р. під егідою Ради (колишньої Комісії) ООН з прав людини [13; 16] і Комітету ООН з економічних, соціальних і культурних прав [2] мандату Спеціального доповідача з питання про право на освіту [9], а з поміж міжнародних нормативно-правових актів, можна виокремити наступні:

– загального, правостановлюючого характеру: Загальна Декларація прав людини 1948 р. [1, ст. 26]; Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. [12, ст. ст. 13-14] та Факультативного протоколу до нього 2008 р., що фактично заснував процедуру розгляду скарг на порушення означених прав з боку держав-учасниць [18]; Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. [4, ст. 2 Протоколу I]; Хартія основних прав ЄС 2000 р. [19; ст. 14];

– щодо окремих груп фізичних осіб: Конвенція про права дитини 1989 р. [6; ст. ст. 28-29]; Конвенція про права інвалідів 2006 р. [7; ст. 24] та Факультативний протокол до неї [17]; Міжнародна конвенція про захист прав всіх трудящих мігрантів та членів їх сімей 1990 р. [10, ст. 43];

– щодо подолання обмежень, у т. ч. деякими групами фізичних осіб: Конвенція про боротьбу з дискримінацією у сфері освіти 1960 р. [3, ст. ст. 3-4]; Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 р. [11, ст. 5]; Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р. [5, ст. 10] та ін.

Міжнародна нормативно-правова та інституційна база, мають здебільшого декларативний характер без дієвих національних механізмів їх реалізації і забезпечення. Нажаль, в українському суспільстві на буденному (побутовому) рівні сформоване нігілістичне відношення до права та його реалізації, що означає не лише заперечення права, як соціальної цінності в суспільстві, але і нешанобливе ставлення до нього, до діяльності будь-яких органів держави, у т. ч. судових і правоохоронних, або причетних осіб (наприклад, адвокатів, приватних нотаріусів, тощо). Причинами правового нігілізму можна вважати: правову недосвідченість громадян і посадових осіб; бажання обійти норми права для отримання переваг при мінімальних ризиках відповідальності; підрив довіри суспільства до «законодавця»; чисельність нормативно-правових актів і їх нашарування, суперечливість у регулюванні одних і тих же питань, тощо. Можна погодитися [8, с. 109], що в результаті спостерігаються наступні види деформації правосвідомості: – правовий фетишизм (перебільшення, абсолютизація ролі і значення правового регулювання в житті суспільства); – правовий інфантилізм (недооцінка ролі права, недостатнє знання права); – переродження правосвідомості (через усвідомлене ігнорування і заперечення закону і допустимість правопорушень). Наприклад, певний перекис у побутовому сприйнятті застосування права, зокрема гарне знання фізичними особами своїх прав, нажаль не завжди їх відстоювання і захист, та суттєве ігнорування виконання своїх обов'язків, вкрай рідко внаслідок їх незнання.

Отже, існуючих інституційно-правових заходів правового виховання і правової освіти виявляється замало для повноцінного та стабільного розвитку правової культури суспільства. Необхідно приділяти значно більше уваги, в першу чергу, правовому вихованню, створювати заходи, які поширюватимуться на всі вікові та соціальні категорії населення, допомагатимуть оволодівати правовими знаннями, вчитися розуміти право та діяти відповідно до його вимог. В другу чергу, дослідок прямого взаємозв'язку між глобалізацією і значенням освіти (зокрема, вищої) для особистого і суспільного зростання і процвітання, має відбуватися переоцінка і активне застосування міжнародних і національних

інституційно-правових підвалин прав людини, зокрема на освіту різних рівнів, у т. ч. правову.

Література:

1. Загальна декларація прав людини: декларація ООН від 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 19.04.2021).

2. Комітет ООН з економічних, соціальних і культурних прав. URL: <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/cescr/pages/cescrindex.aspx> (дата звернення: 19.04.2021).

3. Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти: конвенція ООН від 14.12.1960. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_174#Text (дата звернення: 19.04.2021).

4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: конвенція Ради Європи від 04.11.1950, ETS № 005, в ред. від 02.10.2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 19.04.2021).

5. Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок: конвенція ООН від 18.12.1979, в ред. від 06.10.1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text (дата звернення: 19.04.2021).

6. Конвенція про права дитини: конвенція ООН від 20.11.1989, в ред. від 20.11.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 19.04.2021).

7. Конвенція про права осіб з інвалідністю: конвенція ООН від 13.12.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text (дата звернення: 19.04.2021).

8. Матузова Н. И., Малько А. В. Теория государства и права: курс лекций. М.: Юристъ, 2000. 761 с.

9. Мандат Спеціального доповідача з питання про право на освіту ООН. URL: <https://www.ohchr.org/RU/Issues/Education/SREducation/Pages/SREducationIndex.aspx> (дата звернення: 19.04.2021).

10. Міжнародна конвенція про захист прав всіх трудящих мігрантів та членів їх сімей: конвенція ООН від 18.12.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_203#Text (дата звернення: 19.04.2021).

11. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації: конвенція ООН від 21.12.1965, в ред. від 04.02.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text (дата звернення: 19.04.2021).

12. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: пакт ООН від 16.12.1966, в ред. від 19.10.1973.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text (дата звернення: 19.04.2021).

13. Органи ООН по правам человека. URL: <http://www.ohchr.org/RU/HRBodies/Pages/HumanRightsBodies.aspx> (дата звернення: 19.04.2021).

14. Погребной И. М. Теория права : учебное пособие. 3-е изд., испр. и доп. Х.: Государственное специализированное издательство «Основа», 2003. 122 с.

15. Романов В. В. Юридическая психология: учебник. М.: Юристъ, 1998. 488 с.

16. Рада ООН з прав людини. URL: <https://www.ohchr.org/EN/HRbodies/HRC/Pages/Home.aspx> (дата звернення: 19.04.2021).

17. Факультативний протокол до Конвенції про права осіб з інвалідністю: протокол ООН від 13.12.2006, в ред. від 06.07.2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g72#Text (дата звернення: 19.04.2021).

18. Факультативний протокол до Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права: протокол ООН від 10.12.2008. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_i50#Text (дата звернення: 19.04.2021).

19. Хартія основних прав Європейського Союзу: хартія ЄС від 07.12.2000. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524#Text (дата звернення: 19.04.2021).

20. Черданцев А. Ф. Теория государства и права: учебник для ВУЗов. М.: Юрайт, 2002. 432 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-074-2-3>

РОЗГЛЯД СУДАМИ СПРАВ ПРО РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ У ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УРСР В 1944–1953 РР.

Думанівська А. Я.

судовий розпорядник

Львівського окружного адміністративного суду

м. Львів, Україна

Відповідно до глави 26-а ЦПК 1929 р., до цивільних справ окремого провадження були віднесені *справи про розірвання шлюбу*. Окреме провадження передбачалось як безспірне провадження. Незважаючи на виділення в цивільному процесі окремого провадження як відносно самостійного, загальні для всіх справ окремого провадження норми, які регулювали б порядок їх розгляду, не були сформульовані [4, с. 34, 42].